

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Svobodná chebská škola, základní škola a gymnázium s.r.o.

METODICKÝ LIST

DA9

<u>Název tématu:</u>	Dělitelnost – Nejmenší společný násobek a největší společný dělitel
Autor:	Dušan Astaloš
Předmět:	Matematika
Ročník:	6.
Učebnice:	
Kapitola, oddíl:	
Metody výuky:	frontální, fixační
Formy výuky:	samostatná práce, případně skupinová práce
Cíl výuky:	pochopení způsobu hledání společných dělitelů a násobků
Získané dovednosti:	nalezení nejmenšího společného násobku a největšího společného dělitele
Stručný obsah:	dělitelé čísla soudělná a nesoudělná nejmenší společný násobek největší společný dělitel ověření
Pomůcky:	pracovní list tabulky nebo list s prvočísly
Vytvořeno:	02/2010

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Svobodná chebská škola, základní škola a gymnázium s.r.o.

Dělitelé

Zápis všech dělitelů daného čísla vytvoříme tak, že napíšeme veliké písmeno D vedle něj malým číslem danou hodnotu. Do závorek pak vypíšeme všechny dělitele daného čísla, které snadno určíme pomocí znaků dělitelnosti.

Například množina všech dělitelů čísla 24 se zapíše jako:

$$D_{24} = \{1; 2; 3; 4; 6; 8; 12; 24\}$$

Každé složené číslo má své samozřejmé dělitele. Samozřejmým dělitelem je vždy jednička a číslo samo.

Vlastní dělitelé jsou všechna přirozená čísla, kterými můžeme danou hodnotu dělit.

Nakonec ještě existují sdružení dělitelé, což jsou dvojice čísel, jejich součinem dostaneme číslo samo.

samozřejmí dělitelé čísla 24 jsou	1 a 24
vlastní dělitelé čísla 24 jsou	1; 2; 3; 4; 6; 8; 12 a 24
sdružení dělitelé čísla 24 jsou	1; 24 2; 12 3; 8 4; 6

Často se ještě můžeme setkat s množinou všech společných dělitelů. Jde o nalezení společných dělitelů pro dvě čísla.

$$D_{24} = \{1; 2; 3; 4; 6; 8; 12; 24\}$$

$$D_{54} = \{1; 2; 3; 6; 9; 27; 54\}$$

$$D_{24} \cap D_{54} = \{1; 2; 3; 6\}$$

Čísla soudělná a nesoudělná

Čísla soudělná jsou přirozená čísla, která kromě čísla 1 mají ještě alespoň jednoho společného dělitele.

Například: 12; 40; 36 (2; 4)   nebo   54; 18 (2; 3; 4; 6; 9)   nebo   33; 44; 55 (11)

Čísla nesoudělná jsou přirozená čísla, která mají pouze jediného společného dělitele 1. V případě, že je jeden z dělitelů prvočíslem a druhý není jeho násobkem, budou daná čísla vždy nesoudělná. V případě, že půjde pouze o prvočísla tak budou nesoudělná vždy.

Například: 13; 15; 17   nebo   24; 19   nebo   34; 23; 59; 73

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Svobodná chebská škola, základní škola a gymnázium s.r.o.

Nejmenší společný násobek

V případě, že hledáme nejmenší společný násobek pro dvě (nebo více) čísel, můžeme použít dva hledání. První, způsob je snadno pochopitelný, ale u velikých čísel poměrně pracný.

Příklad: U čísel 25 a 10 budeme hledat nejmenší společný násobek

K oběma číslům budeme postupně psát násobky do té doby, dokud nenajdeme násobek společný

násobky čísla 10: 10; 20; 30; 40; 50; 60; 70; 80; 90; 100 ...

násobky čísla 25: 25; 50; 75; 100; ...

Nezapomeneme na zápis $n\{10; 25\} = 50$

Tento způsob není vhodný v případě, kdy hledáme společný velikých čísel. V takovém případě je velmi pracný.

V druhém případě využijeme znalostí rozkladu složených čísel na součin prvočinitelů.

Příklad: U čísel 12 a 54 budeme hledat nejmenší společný násobek

rozložíme obě čísla na součin prvočísel a porovnáme výsledky a zjistíme četnosti u jednotlivých prvočísel.

$D_{12} = 2 \times 6 = 2 \times 2 \times 3$

$D_{54} = 2 \times 27 = 2 \times 3 \times 9 = 2 \times 3 \times 3 \times 3$

Pak vynásobíme všechna prvočísla, která se objevila, která se alespoň jednou objevila. V případě, že se nějaké prvočíslo objevilo vícekrát, násobíme také vícekrát, vždy tam kde se objevilo častěji než u ostatních čísel.

$D_{54} = 2 \times 3 \times 3 \times 3$

$D_{12} = 2 \times 2 \times 3$

$2 \times 2 \times 3 \times 3 \times 3 = 108$ $n\{12; 54\} = 108$

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státním rozpočtem České republiky.

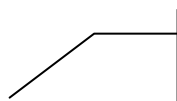
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Svobodná chebská škola, základní škola a gymnázium s.r.o.

Největší společný dělitel

V případě největšího společného dělitele postupujeme v podstatě úplně stejně jako při hledání násobku. Opět máme na vybranou ze dvou variant. Jejich výhody jsou opět stejně jako v předchozím případě.

Příklad: U čísel 48 a 36 budeme hledat nejmenší společný dělitel

K oběma číslům budeme postupně psát dělitele. Porovnáním zjistíme, který dělitel je největší.

dělitele čísla 48: 1; 2; 3; 4; 6; 8; 12; 24; 48

dělitele čísla 36: 1; 2; 3; 4; 6; 12; 18; 36

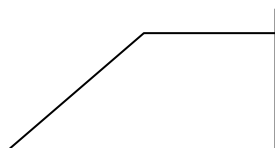
Nezapomeneme na zápis

$$D \{48; 36\} = 12$$

Tento způsob není vhodný v případě, kdy hledáme společný velikých čísel. V takovém případě je velmi pracný.

V druhém případě využijeme znalostí rozkladu složených čísel na součin prvočinitelů.

Příklad: U čísel 48 a 36 budeme hledat největší společný dělitel

rozložíme obě čísla na součin prvočísel a porovnáme výsledky a zjistíme četnosti u jednotlivých prvočísel.

$$D48 = 2 \times 24 = 2 \times 2 \times 12 = 2 \times 2 \times 2 \times 6 = 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 3$$

$$D36 = 2 \times 18 = 2 \times 2 \times 9 = 2 \times 2 \times 3 \times 3$$

$$D48 = 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 3$$

$$D36 = 2 \times 2 \times 3 \times 3$$

Pak vynásobíme prvočísla, která se objevila u obou. V případě, že se nějaké prvočíslo objevilo vícekrát, násobíme také vícekrát, ale pouze v případě, že se objevila vícekrát u obou čísel.

$$2 \times 2 \times 3 = 12$$

$$D \{48; 36\} = 12$$

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státním rozpočtem České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Svobodná chebská škola, základní škola a gymnázium s.r.o.

Opakování

1) Najdi všechny dělitele čísla:

a) 40

b) 32

c) 52

d) 64

2) Najdi všechny sdružené dělitele čísla:

a) 18

b) 24

c) 16

d) 28

3) Najdi množinu společných dělitelů pro čísla:

a) 12; 18

b) 16; 24

c) 12; 36

4) Najdi nejmenší společný násobek čísel:

a) 5; 25

b) 8; 20

c) 20; 25

5) Najdi největší společný dělitel čísel:

a) 25; 40

b) 10; 80

c) 8; 20

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Svobodná chebská škola, základní škola a gymnázium s.r.o.

Výsledky

- 1) a) $D_{40} = \{1; 2; 4; 5; 8; 10; 20; 40\}$ b) $D_{32} = \{1; 2; 4; 8; 16; 32\}$
c) $D_{52} = \{1; 2; 4; 13; 52\}$ d) $D_{64} = \{1; 2; 4; 8; 16; 32; 64\}$
- 2) a) $18 = 1; 18 \quad 2; 9$ b) $24 = 1; 24 \quad 2; 12 \quad 3; 8 \quad 4; 6$
c) $16 = 1; 16 \quad 2; 8 \quad 4; 4$ d) $28 = 1; 28; \quad 2; 14 \quad 4; 7$
- 3) a) $D_{12} \cap D_{18} = \{1; 2\}$ b) $D_{16} \cap D_{24} = \{1; 2; 4; 8\}$
c) $D_{12} \cap D_{36} = \{1; 2; 4; 6; 12\}$
- 4) a) $n \{5; 25\} = 25$ b) $n \{8; 20\} = 40$
c) $n \{20; 25\} = 100$
- 5) a) $D \{25; 40\} = 5$ b) $D \{10; 80\} = 10$
c) $D \{8; 20\} = 4$